

УДК 347.121.2

О. О. Серебряник

ЗМІСТ ПРАВА ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ НА ІНФОРМАЦІЮ

Розглянуто зміст права юридичної особи на інформацію. Встановлено, що зміст права юридичної особи на інформацію включає такі права: на отримання інформації, на доступ до інформації, на збирання та збереження інформації, на поширення інформації, на встановлення правового режиму щодо власної інформації, зокрема режиму комерційної таємниці. Сформульовано визначення змісту права юридичної особи на інформацію. Запропоновано зміни до ст. 94 ЦК України.

Ключові слова: інформація, юридична особа, суб'єктивні права, зміст прав.

Юридична особа, як суб'єкт права, вступає у певні види правовідносин, що, у свою чергу, формує навколо неї певне коло інформації. Інформація щодо юридичної особи є окремим видом інформації та являє собою систему будь-яких відомостей та/або даних стосовно юридичної особи, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді, стосовно заснування, діяльності, індивідуалізації юридичної особи. При цьому така інформація є складним об'єктом, оскільки складається з різних видів інформації, з різним правовим режимом. Юридична особа як володілець інформації має право здійснювати цивільні права стосовно цього об'єкта.

Стан дослідження. Проблему здійснення суб'єктивних прав на інформацію порушували у своїх працях А. Б. Агапов, І. А. Бачило, В. М. Брижко, А. Б. Венгеров, В. А. Копилов, Т. А. Костецька, О. В. Кохановська, Є. В. Петров, Т. М. Слінько, В. С. Цимбалюк, С. В. Шевчук та інші вчені. Віддаючи належне результатам наукових досліджень з цього питання, слід зауважити, що зміст прав юридичної особи на інформацію залишився поза увагою науковців. Тому цей напрямок наукових досліджень потребує окремого розгляду.

Мета статті полягає у визначенні змісту права юридичної особи на інформацію. Уявляється, що для досягнення поставленої мети необхідно виявити можливість юридичної особи брати участь у правовідносинах з приводу інформації та надати характеристику права юридичної особи на інформацію.

Виклад основного матеріалу. Згідно з ч. 1 ст. 91 ЦК України юридична особа здатна мати такі ж цивільні права та обов'язки (цивільну правоздатність), як і фізична особа, крім тих, що за своєю природою можуть належати лише людині. У ч. 1 ст. 94 ЦК України встановлено, що юридична особа має право на недоторканність її ділової репутації, на таємницю кореспонденції, на інформацію та інші особисті немайнові права, які можуть їй належати [1]. Виходячи з указаної законодавчої норми, можна стверджувати, що юридична особа має право на інформацію, яке належить до немайнових прав юридичної особи. Право юридичної особи на інформацію входить до її цивільно-правового статусу.

© Серебряник О. О., 2015

Розглядаючи право юридичної особи на інформацію, зазначимо, що у ст. 10 закону України «Про інформацію» не визначено такий вид інформації за змістом, як інформація про юридичну особу [2]. Це є прогалиною в законодавстві, оскільки прогалина у праві – це поняття, що стосується неповноти юридичної основи застосування права [3, с. 189]. Подолання законодавчих прогалин можливе при застосуванні техніки аналогії закону та права. Аналогія закону, як і аналогія права, зводиться до такого логічного процесу: потрібно піддати аналізу окремий випадок, виявити законодавчу норму, яка регулює тотожний випадок з усіма істотними юридичними елементами, розкрити юридичний принцип, застосований у відповідній нормі, та застосувати його до даного випадку [4, с. 129]. При подоланні прогалини за допомогою аналогії закону слід мати на увазі, що схожість урегульованих та не урегульованих правом відносин повинна бути істотною за юридичними ознаками [5, с. 7]. Базуючись на вказаних наукових позиціях, можна запропонувати застосовувати аналогію закону, зокрема ст. 10 і 11 закону України «Про інформацію», що регулюють право фізичної особи на інформацію та її зміст, до визначення права юридичної особи на інформацію. Можливість використовувати вказану аналогію пов'язана з тим, що право на інформацію фізичної особи та юридичної особи є немайновим правом, яке забезпечує соціальне буття особи. Звернімо увагу й на те, що в ч. 1 ст. 11 закону України «Про інформацію» закріплено таке визначення інформації про фізичну особу, як відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована [2]. Цей термін можна використовувати для визначення інформації щодо юридичної особи. Застосування аналогії в цьому випадку доцільне, оскільки категорія «інформація про фізичну особу» спрямована на ідентифікацію суб'єкта. Цілоком логічно припустити, що інформація про юридичну особу також спрямована на індивідуалізацію та ідентифікацію цього суб'єкта. Крім того, можливість юридичної особи мати такі ж самі юридичні права, як і фізична особа (ч. 1 ст. 91 ЦК України), надає можливість використовувати аналогію закону до визначення змісту прав юридичної особи на інформацію через зміст прав фізичної особи на інформацію. На підставі цього зміст права юридичної особи на інформацію можливо виявити через аналогію закону (ст. 10, 11 закону України «Про інформацію», ст. 302 ЦК України) та аналогію права. Звернімось до аналізу вказаних статей та здобутків юридичної науки для встановлення змісту права юридичної особи на інформацію.

Зміст суб'єктивного цивільного права становлять можливі дії уповноваженої особи [6, с. 232]. В науці поширеним є погляд на трьохелементну структуру суб'єктивного права: право на власні дії (мається на увазі вид і міра можливої (дозволеної) поведінки уповноваженої особи, яка включає в себе свободу вибору варіанта поведінки в межах наданого суб'єктивного права та її самодіяльність, користування як

духовними, так і матеріальними благами на підставі існуючих відносин); право на чужі дії (можливість вимагати від інших осіб поведінки, яка забезпечує здійснення своєї діяльності); право (можливість) вимагати до зобов'язаних осіб засобів державного примусу [7, с. 112]. Отже, зміст права особи на інформацію становить систему дій, передбачених законодавством.

У ч. 1 ст. 302 ЦК України закріплені такі дії фізичної особи щодо інформації: вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію. У ч. 2 ст. 11 закону України «Про інформацію» закріплено, що не допускаються збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом. Виходячи з аналізу вказаних правових норм, можна припустити, що змістом права юридичної особи на інформацію є: збирання, зберігання, використання та поширення інформації щодо власної особи і можливість установавання правових режимів щодо інформації про власну особу, зокрема за допомогою режиму комерційної таємниці. Для доведення цієї позиції звернімося до аналізу наукових здобутків щодо змісту права на інформацію.

На думку І. Д. Тіновіцької, право на інформацію є правом особи на отримання різного роду даних та відомостей, необхідних для виконання всіх життєвих функцій як кожної людини окремо, так і різних об'єднань людей, суспільства в цілому, всіх його структур [8, с. 29]. Виходячи з цього, одним з елементів змісту права на інформацію юридичної особи є право на отримання відомостей, даних, необхідних для її діяльності, зокрема від державних органів, органів місцевого самоврядування, суду, партнерів та клієнтів.

Серед різних позицій науковців щодо права на інформацію звернімо увагу на твердження А. Б. Венгерова, який зазначав, що під правом на інформацію слід розуміти правомочність на доступ до інформації, на ознайомлення із інформацією, роз'яснення інформації, отримання копій документів, довідок [9, с. 112]. Цілком погоджуючись з цією пропозицією, зазначимо, що до змісту права юридичної особи на інформацію слід також віднести можливість доступу до інформації шляхом ознайомлення з відомостями, даними, отримання довідок, письмових роз'яснень та листів щодо правового статусу, діяльності юридичної особи. Наприклад, у ч. 1 ст. 12 закону України «Про доступ до публічної інформації» юридична особа віднесена до категорії «запитувача інформації», яка згідно зі ст. 10 вказаного Закону має право на доступ до інформації про особу [10]. Варто також наголосити на неспівпадінні термінів «отримання інформації» та «доступ до інформації». Категорія «отримання інформації» є ширшою категорією, яка включає і доступ до інформації у вигляді наявних режимів доступу до інформації, правоздатності особи до отримання інформації.

Окремо слід погодитися з думкою В. М. Босра та О. Г. Павельсоєвої, які підкреслюють, що право на інформацію становить цілий комплекс

безпосередньо діючих основних і похідних суб'єктивних правомочностей, що виникають у зв'язку і з приводу інформації [11, с. 28]. Дійсно, право на інформацію за своїм змістом є системою дій суб'єкта, обумовлених його правомочностями, зокрема, при вимозі суб'єкта отримати певний вид інформації необхідно встановити його здатність до отримання інформації або здатність особи на використання інформації.

Правомочностями юридичної особи стосовно інформації є збирання, використання, поширення інформації. Визначення цих дефініцій запропоновано Г. В. Виноградовою. На її думку, збирання інформації – це набуття, придбання, накопичення документованої або публічно оголошеної інформації громадянами, юридичними особами або державою. Зберігання інформації – це забезпечення її належного стану та матеріальних носіїв. Використання інформації – це задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб, держави. Поширення інформації – це розповсюдження, оприлюднення, реалізація у встановленому законом порядку документованої або публічно оголошеної інформації [12, с. 13].

Висновки. Виходячи з викладеного, можна встановити визначення змісту права юридичної особи на інформацію як систему елементів, що охоплюють: 1) право на власні дії юридичної особи щодо інформації відносно власної особи, діяльності, інших відомостей та даних, пов'язаних із правовим статусом юридичної особи; 2) право вимоги від інших осіб щодо непорушення режиму інформації юридичної особи і вимоги на отримання інформації; 3) право на захист власної інформації. Зміст права юридичної особи на інформацію включає такі права: на отримання інформації, на доступ до інформації, на збирання та збереження інформації, на поширення інформації, на встановлення правового режиму щодо власної інформації, зокрема режиму комерційної таємниці. Не допускається збирання та поширення інформації щодо юридичної особи без її згоди.

Слід підкреслити і те, що існує потреба у подальшому комплексному дослідженні категорії «права юридичної особи на інформацію», зокрема, необхідно встановити правову природу інформації про юридичну особу з метою вироблення найбільш відповідного її правового режиму. Крім того, зміст прав юридичної особи на інформацію вимагає відповідного правового регулювання та встановлення переліку суб'єктивних прав юридичної особи на інформацію, що можливо передбачити у нормах ЦК України. Тому слід доповнити ст. 94 ЦК України частиною другою такого змісту: «Інформація про юридичну особу – це система будь-яких відомостей та/або даних стосовно юридичної особи, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді, щодо індивідуалізації юридичної особи. Юридична особа має право на отримання інформації, на доступ до інформації, на збирання та збереження інформації, на поширення інформації, на встановлення правового режиму щодо власної інформації, зокрема режиму комерційної таємниці.

Не допускається збирання та поширення інформації щодо юридичної особи без її згоди».

Список використаних джерел: 1. Цивільний кодекс України : закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. 2. Про інформацію : закон України від 2 жовт. 1992 р. № 2657-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>. 3. Алексеев С. С. Проблемы теории права : курс лекций в 2 т. Т. 1 Основные вопросы общей теории социалистического права / С. С. Алексеев ; науч. ред. Р. К. Русинов. – Свердловск : Изд-во Свердл. юрид. ин-та, 1972. – 396 с. 4. Хачатуров Р. Л. Аналогия в праве / Р. Л. Хачатуров // Вектор науки ТГУ. – 2009. – № 5. – С. 129–131. 5. Бошно С. В. Соотношение аналогии права и аналогии закона / С. В. Бошно, Е. Д. Шиндяпина // Юрист. – 2006. – № 7. – С. 6–9. 6. Цивільне право України : підручник : у 2 кн. Кн. I / [Д. В. Боброва, О. В. Дзера, А. С. Довгерт та ін.] ; за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. – Київ : Юрінком Інтер, 1999. – 864 с. 7. Кохановська О. В. Правове регулювання інформаційних відносин в Україні : монографія / О. В. Кохановська. – Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2001. – 212 с. 8. Тиновицкая И. Д. Право на информацию и механизм его реализации / И. Д. Тиновицкая // Законодательные проблемы информатизации общества / редкол.: И. Л. Бачило, Л. К. Терещенко, И. Д. Тиновицкая. – М. : ВНИИСЗ, 1992. – С. 29–41. 9. Венгеров А. Б. Теория государства и права : учеб. для юрид. вузов. / А. Б. Венгеров. – 3-е изд. – М. : Юриспруденция, 2000. – 528 с. 10. Про доступ до публічної інформації : закон України від 13 січ. 2011 р. № 2939-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>. 11. Боер В. М. Информационное право : учеб. пособие. Ч. 1 / В. М. Боер, О. Г. Павельева. – СПб. : ГУАП, 2006. – 116 с. 12. Виноградова Г. В. Інформаційне право України : навч. посіб. / Г. В. Виноградова. – Київ : МАУП, 2006. – 144 с.

Надійшла до редколегії 28.10.2015

Серебряник А. А. Содержание права юридического лица на информацию

Рассмотрено содержание права юридического лица на информацию. Установлено, что содержание права юридического лица на информацию включает в себя ряд прав, в частности право на: получение информации, доступ к информации, сбор и сохранность информации, распространение информации, установление правового режима на собственную информацию, в том числе и режима коммерческой тайны. Сформулировано определение содержания права юридического лица на информацию. Предложены изменения в ст. 94 ГК Украины.

Ключевые слова: информация, юридическое лицо, субъективные права, содержание прав.

Serebrianiuk O. O. Content of the right of a legal entity on information

The relevance of the article is due to the fact that information on the legal entity is a special kind of information, which is a system of any information and / or data relating to the legal entity that can be stored on physical media or displayed electronically

concerning the foundation, activities, individualization of a legal entity. Despite the actual existence of this object and civil legal relations and rights on it, mentioned category is not defined on the legislative and scientific levels and therefore requires a study.

For the purpose of determining the content of the rights of a person on the information the author has studied the content of subjective right and the right on information. The ability of a legal entity to participate in legal relations concerning information is established; the characteristics of the right of a legal entity on information are provided. Establishment of the content of the right of a legal entity on information has been realized by using the analogy of the legislation and law that are applied to the term «information about an individual».

It is proved that the right on information in its content is a system of actions of a subject, conditioned by its powers, including the requirement of a subject to get some sort of information necessary to establish its ability to obtain information or a person's ability to use information. The author has emphasized on the noncompliance of the terms «getting information» and «access to information».

A determination of the content of the right of a legal entity on information is offered. It is found out that the content of the right of a legal entity on information includes the following rights: on getting information, on the access to information, on the collection and storage of information, on spreading information, on establishing legal regime concerning own information, in particular trade secrets regime. It is emphasized on the inadmissibility of collecting and spreading information concerning a legal entity without its consent. In connection with this the author has offered the amendments to the Art. 94 of the Civil Code of Ukraine.

Keywords: information, legal entity, subjective rights, content of the rights.

УДК 342.72

В. О. Серьогін

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ «ПОДАТКОВОГО ПРАЙВЕСІ» ПРИ ЗАПОБІГАННІ КОРУПЦІЇ

Розглянуто сучасний порядок оприлюднення даних про майновий стан, доходи та витрати осіб, які займають політичні посади або перебувають на державній службі, як один із найважливіших елементів «культури прозорості». З метою забезпечення податкового прайвесі та з огляду на практику застосування законодавства США у цій сфері обґрунтовано висновок про доцільність уникнення зайвої деталізації відомостей, що мають зазначатися в деклараціях, а також звуження переліку суб'єктів, чії декларації підлягають оприлюдненню.

Ключові слова: корупція, культура прозорості, декларування доходів, права людини, недоторканність приватного життя, податкове прайвесі.

Постановка проблеми. Початок ХХІ століття ознаменувався протиборством двох тенденцій у правовій політиці багатьох держав: з одного боку – розвитком гласності, посилення широкими можливостями інформаційних технологій, а з іншого – прагненням забезпечити права людини, передусім недоторканність приватного життя, від

© Серьогін В. О., 2015